

Грибок Анастасія Дмитрівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
завідувач кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Антощук А. О.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОКУМЕНТУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

В умовах повномасштабної війни російської федерації проти України питання належної фіксації воєнних злочинів набуло критичного значення для майбутнього правосуддя. Традиційні методи збору доказів часто виявляються недостатніми через масштабність руйнувань та небезпеку проведення слідчих дій безпосередньо в зонах бойових дій. Цифровізація криміналістичної діяльності дозволяє не лише пришвидшити процес документування, а й забезпечити збереження автентичності зібраних даних для міжнародних судових інстанцій. Використання сучасних технологій стає гарантом невідворотності покарання за порушення норм міжнародного гуманітарного права.

Проте використання сучасних технологій не можливе без спеціальних знань. Так, Г. К. Авдєєва приділяє особливу увагу проблемам використання спеціальних знань під час здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Дослідниця наголошує, що залучення експертів із цифрової криміналістики є необхідним кроком для об'єктивної оцінки наслідків обстрілів та інших злочинних дій [1, с. 89]. Правовий режим воєнного стану диктує нові вимоги до оперативності та специфіки проведення експертиз. Ефективність розслідування прямо залежить від адаптації криміналістичних методик до сучасних викликів безпеки.

Повністю погоджуємося із позицією авторки щодо ключової ролі спеціальних знань у процесі доказування. В умовах війни слідчий не завжди має фізичну можливість оглянути місце події належним чином, тому допомога технічних спеціалістів стає незамінною. Своєчасна цифрова фіксація дозволяє зберегти доказову базу, яка може бути знищена під час подальших бойових дій. Саме інтеграція наукових досягнень у практичну діяльність правоохоронців забезпечує високу якість формування матеріалів справи.

Крім цього, І. П. Бондаренко та Д. В. Андрєєв розглядають можливості застосування сучасних цифрових комунікацій для фіксації та розслідування воєнних злочинів. Науковці підкреслюють, що використання хмарних сховищ та захищених каналів передачі інформації мінімізує ризики втрати важливих доказів. Вони акцентують увагу на важливості створення єдиних баз даних, що

дозволяють систематизувати великі масиви візуальної та текстової інформації [2, с. 53]. Інформаційні технології трансформують саму логіку кримінального процесу, роблячи його більш прозорим та стійким.

Вважаємо, що розвиток цифрових комунікацій відкриває унікальні можливості для дистанційного документування злочинів. Створення централізованих реєстрів доказів дозволяє уникнути дублювання роботи та забезпечує швидкий доступ до інформації для різних підрозділів. Важливо, щоб такі системи мали високий рівень кіберзахисту, оскільки ворог може намагатися скомпрометувати або знищити цифрові сліди. Ефективна комунікація між державними органами та цифровими платформами є основою побудови міцного обвинувачення.

Ще одним важливим напрямком ідентифікація особи за ознаками зовнішності. Так, Р. Р. Волков аналізує роль програмного забезпечення для розпізнавання обличчя у процесі ідентифікації фігурантів кримінальних проваджень. Дослідник вказує, що такі алгоритми дозволяють оперативно виявляти комбатантів, причетних до воєнних злочинів, навіть серед великих потоків людей. Окрему увагу автор приділяє ідентифікації невпізнаних тіл загиблих, що є надзвичайно актуальним через інтенсивність бойових дій [3, с. 51]. Впровадження кримінального аналізу на основі нейромереж суттєво підвищує шанси на розкриття злочинів проти людяності.

На наш погляд, технології розпізнавання обличчя є революційним інструментом для встановлення особи злочинця за відеозаписами з камер спостереження або соцмереж. Це дозволяє деанонімізувати окупантів, які вважають, що їхні дії залишаться безіменними та безкарними. Окрім того, гуманітарна складова цього питання, тобто ідентифікація загиблих, допомагає повернути імена героям та цивільним жертвам. Використання штучного інтелекту в цьому напрямку значно зменшує навантаження на експертів-криміналістів та прискорює пошукові роботи.

Також Негребецький зосереджується на теоретичних та практичних проблемах використання криміналістичних цифрових технологій при документуванні руйнувань. Науковець стверджує, що цифрова трансформація потребує не лише технічного оновлення, а й відповідного правового регулювання. В. В. Негребецький звертає увагу на труднощі, пов'язані з легалізацією даних, отриманих за допомогою дронів або супутникового моніторингу [4, с. 119]. Подолання цих бар'єрів є ключовою умовою для якісного документування збитків, завданих інфраструктурі України.

Поділяємо занепокоєння автора щодо необхідності вдосконалення законодавчої бази під сучасні технічні реалії. Використання безпілотних літальних апаратів дозволяє створювати детальні 3D-моделі зруйнованих об'єктів без ризику для життя спеціалістів. Проте результати такого моніторингу повинні безперешкодно прийматися судами як належні та допустимі докази. Чітке правове закріплення статусів цифрових доказів дозволить повноцінно використовувати потенціал новітніх технологій у кримінальному процесі. Використання БПЛА у правоохоронних органах та у криміналістиці, зокрема, може вивести її на новий рівень розвитку [5, с. 296].

В. Шевчук розкриває широкі перспективи та конкретні можливості використання технологій штучного інтелекту у розслідуванні воєнних злочинів. Він зауважує, що інтелектуальні системи здатні аналізувати гігабайти відеоданих

та знаходити закономірності в діях цілих підрозділів ворога. Дослідник наголошує на тому, що ІІІ може моделювати обставини злочину та прогнозувати подальші напрямки розшуку фігурантів [5, с. 138]. Майбутнє криміналістики нерозривно пов'язане з автоматизацією аналітичних процесів.

На наше переконання, упровадження штучного інтелекту є безальтернативним шляхом при роботі з тими колосальними обсягами інформації, які ми маємо сьогодні. Автоматизований аналіз допомагає слідчим виділяти найважливіші фрагменти з тисяч годин записів, що економить безцінний час. Це дозволяє будувати логічні ланцюжки від виконавця на місці до вищого керівництва, яке віддавало злочинні накази. Майбутні трибунали будуть багато в чому базуватися саме на результатах такої глибокої цифрової перевірки та аналізу.

Отже, упровадження сучасних цифрових технологій докорінно змінює методологію фіксації та розслідування воєнних злочинів в Україні. Використання спеціалізованого програмного забезпечення, штучного інтелекту та засобів дистанційного моніторингу дозволяє створювати неспростовну доказову базу, яка відповідає найвищим міжнародним стандартам. Саме поєднання технічних інновацій із належним правовим регулюванням є запорукою відновлення справедливості та притягнення винних до відповідальності у майбутніх трибуналах. Перспективи подальших досліджень полягають в аналізі механізмів адаптації національного кримінального законодавства до швидкого розвитку цифрової криміналістики та хмарних технологій зберігання даних.

Список використаних джерел

1. Авдєєва Г. К. Проблеми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. / редкол. : В. С. Батиргарєєва (голов. ред.) та ін. Харків : Право, 2022. Вип. 43. С. 88–92.
2. Бондаренко І. П., Андрєєв Д. В. Застосування сучасних цифрових комунікацій та інформаційних технологій у фіксації та розслідуванні воєнних злочинів. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21 жовтня 2022 року) / упор. Л. В. Павлик, У. О. Цмоць. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 52–56.
3. Волков Р. Р. Роль програм розпізнавання обличчя під час ідентифікації фігурантів кримінальних проваджень й оперативно-розшукових справ, а також невпізнаних трупів, зокрема внаслідок бойових дій. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 11 серп. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 49–52.
4. Негребецький В. В. Проблеми використання криміналістичних цифрових технологій документування наслідків війни. *Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання* : матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 23 листоп. 2023 р.) / наук. керівник конф. О. А. Баранов ; упоряд. : М. В. Дубняк, С. О. Дорогих. Київ, 2023. С. 118–121.
5. Тичина Д. М., Антошук А. О., Перцев Р. В. Криміналістичне забезпечення використання безпілотного літального апарату (дрону) у досудовому розслідуванні. *Науковий вісник ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Вип. 78: ч. 2. 2023. С. 291–297. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.46>.
6. Шевчук В. Можливості та перспективи використання технологій штучного інтелекту у розслідуванні воєнних злочинів. *Сучасні реалії протидії воєнним злочинам: набутий досвід та погляд в майбутнє* : матеріали панельної дискусії VII Харківського Міжнародного юридичного форуму 25 верес. 2023 р. Київ : Алерта, 2023. С. 136–143.